

Nr 2

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning ha båda kamrarna till lagutskott hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående militieombudsmansämbetets förvaltning under år 1958.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från militieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diarium, vilka år 1958 förts i nämnda expedition, dels protokoll över militieombudsmannens inspektioner under året, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte ha på särskild begäran handlingarna rörande vissa av militieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen meddelas till en början, att militieombudsmannen åtnjutit semester under tiden den 14—den 24 maj, den 7 juli—den 2 augusti och den 31 augusti—den 17 september samt tjänstledighet på grund av sjukdom under tiden den 21—den 30 augusti 1958. Jämlikt 24 § första stycket i instruktionen för riksdagens ombudsmän har militieombudsmansämbetet under ifrågavarande tid föreståtts av den för militieombudsmannen utsedde ställföreträdaren, häradshövdingen Karl Hugo Henkow. Med stöd av bestämmelserna i 24 § andra stycket i instruktionen har militieombudsmannen, enär arbetets behöriga gång det krävt, åt Henkow uppdragit att under tiden den 27 januari—den 14 februari, den 18—den 20 mars, den 18 september—den 22 oktober samt den 10 och 15 december 1958 dels handlägga vissa till honom överlämnade ärenden dels ock företaga en inspektionsresa till Norrbottens län.

Inspektionsresor ha av militieombudsmannen företagits till Jönköpings, Östergötlands, Södermanlands och Jämtlands län, varjämte militieombudsmannen i Stockholm för inspektion besökt fjärde militärområdet, Livgardeskvadronen, Stockholms stabskompani, tygförvaltningsskolan och militärhäktet vid flottans kaserner å Skeppsholmen. Militieombudsmannen har även närvarit vid sammanträde med flygvapnets haverikommission för utredning av ett vid Upplands flygflottilj den 7 november 1958 under flygning i förband inträffat haveri vid vilket två officerare omkommo. Under tid då militieombudsmannen åtnjutit ledighet har Henkow företagit inspektionsresor

till Kristianstads och Hallands län ävensom i Stockholm med omnejd för inspektion besökt hemvärnsstaben, hemvärnets stridsskola, infanteriets kadettskola, arméns intendenturförråd i Stockholm och Roslagens flygkår.

Vid inspektionerna av truppförband och andra militära enheter har uppmärksamhet särskilt ägnats rättsvården därstädes, beskaffenheten och vården av byggnader med tillhörande anordningar och deras lämplighet för avsett ändamål, förläggingsförhållanden, mathållning, sjukvård, personalvårdsverksamhet, vården av intendentur- och tygmateriel, anordningar i samband med förekommande verkstadsdrift samt planläggningen av luftskydd. Besök ha avlagts i militärhäktena vid förbanden. Granskningen av de judiciella handlingarna har omfattat disciplinmålsprotokoll, tillrättavisningsförteckningar och andra handlingar som ha avseende å den militära straff- och processlagstiftningen samt därtill anknytande föreskrifter. Vid besök å militärsjukhusen ha sjukredovisningshandlingarna granskats. Granskning har vid inspektionerna tillika skett av handlingar rörande upphandling och redovisning av materiel av olika slag ävensom av räkenskaper för marketenterier, varjämte förskottsmedel inventerats, kontroll företagits angående bevakning av utestående fordringar och införselräkenskaper granskats. Vidare ha å mobiliseringsavdelningar och inskrivningsexpeditioner granskats där förvarade personalredovisnings- och mobiliseringshandlingar.

Besöken hos domstolar och åklagarmyndigheter ha avsett inspektion av handläggningen av militära mål. Därvid har bland annat undersökts i vad mån kravet på skyndsamhet vid behandling av målen beaktats.

Vid inspektionerna har militieombudsmannen i regel biträts av en utav byråcheferna vid militieombudsmansexpeditionen och byrådirektören vid denna samt en intendentur- och en tygsakkunnig officer. Vidare ha vid inspektionerna anlåtats för granskning av personalredovisnings- och mobiliseringshandlingar en härutinnan sakkunnig officer samt i förekommande fall för granskning främst av verkstadsdrift och särskild maskinell utrustning en civilmilitär befattningshavare med teknisk utbildning på ifrågasvarande område.

Över de under år 1958 handlagda ärendena lämnas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»På sätt militieombudsmannens ämbetsberättelse till 1958 års riksdag utvisar kvarstodo vid början av år 1958 från år 1957 balanserade ärenden till ett antal av	92
Under år 1958 ha tillkommit ärenden till följande antal:	
enligt allmänna diariet	645
enligt hemliga diariet därutöver	46
Sammanlagda antalet ärenden, som förelegat under år 1958, har alltså utgjort	783

De ärenden, som tillkommit under år 1958, ha utgjorts av:	
ärenden inkomna från myndighet	20
ärenden uppkomna genom klagomål eller andra framställningar från enskilda	83
ärenden uppkomna vid inspektioner eller eljest i samband med militieombudsmannen åliggande granskning	576
ärenden berörande militieombudsmansämbetets organisation och förvaltning m. m.	12
	<hr/>
	Summa 691

Av de från år 1957 balanserade 92 ärendena hade 5 ärenden inkommit från myndighet, 26 ärenden uppkommit genom klagomål eller andra framställningar från enskilda samt 59 ärenden uppkommit vid inspektioner eller eljest i samband med militieombudsmannen åliggande granskning. Två ärenden tillhörde gruppen »militieombudsmansämbetets organisation och förvaltning m. m.».

Till behandling under år 1958 ha alltså förelegat 25 ärenden som inkommit från myndighet, 109 ärenden som uppkommit genom klagomål eller andra framställningar från enskilda, 635 ärenden som uppkommit vid inspektioner eller eljest i samband med militieombudsmannen åliggande granskning samt 14 ärenden berörande militieombudsmansämbetets organisation och förvaltning m. m., tillhoppa 783 ärenden.

Av dessa 783 ärenden ha	
till annan myndighet överlämnats	7
utan åtgärd avskrivits	13
på grund av återkallelse avskrivits	2
efter vederbörandes hörande eller eljest verkställd utredning avskrivits	145
på grund av att klagande erhållit gottgörelse eller rättelse eljest vunnits blivit avskrivna	119
föranlett åtal (varav 1 icke avslutats)	4
föranlett disciplinär åtgärd	3
föranlett erinran om begånget fel eller annat påpekande	255
föranlett framställning eller yttrande till Konungen eller annan myndighet (varav 9 icke avslutats)	14
föranlett annan åtgärd	143
och voro vid 1958 års utgång	
under utredning	70
på prövning beroende (förutom ovannämnda 1 + 9 icke avslutade ärenden)	8
	<hr/>
	Summa 783

Av hela antalet under år 1958 till behandling föreliggande ärenden (783) ha sålunda under året slutbehandlats 695 och till år 1959 balanserats 88.

Av åtal och de disciplinära åtgärderna, avseende sammanlagt nio personer, voro vid 1958 års början ännu icke slutligt avgjorda	0
tillkommo under år 1958	9
	Summa 9

Av dessa åtal och disciplinära åtgärder blevo under år 1958 slutligt avgjorda	8
var vid 1958 års utgång ännu icke slutligt avgjort	1
	Summa 9»

Förutom en sammanställning (återgiven å s. 14 i ämbetsberättelsen) över ärenden uppkomna genom klagomål eller andra framställningar från enskilda upptager ämbetsberättelsen såsom bilagor:

- redogörelse för åtal och disciplinära åtgärder,
- redogörelse för vissa ärenden, som icke föranlett åtal eller disciplinär åtgärd,
- redogörelse för framställningar till Konungen samt
- redogörelse för yttranden till Konungen, departementschef och Riksdagens statsutskott.

I den skrivelse varmed militieombudsmannen till riksdagen avlämnade redogörelsen för förvaltningen av militieombudsmansämbetet under år 1957 angavs att vid årets slut förelåg ett icke avslutat ärende avseende fråga om disciplinär åtgärd mot militärläkare för tjänstefel. Sedan ärendet numera är avslutat lämnas en redogörelse för detsamma i innevarande års berättelse s. 192—196.

Beträffande tidigare berättelser har tillämpats den principen att redogörelse för åtal och åtgärder för disciplinär bestraffning upptagits i berättelsen för ett tilländalupet ämbetsår om vid tiden för berättelsens färdigställande det framställda ansvarspåståendet blivit föremål för prövning i första instans men att med redogörelsen eljest fått anstå i avbidan på att sådan prövning förelegat. Om ansvarspåståendet vid nyssangivna tidpunkt blivit prövat i första instans har i den då aktuella berättelsen en mer eller mindre ingående redogörelse lämnats för vad i ärendet ditintills förekommit, varefter redogörelse för utgången av eventuell prövning i högre instans eller instanser upptagits i berättelsen för det ämbetsår varunder den högre instansens avgörande tillkommit. — Samma princip har tidigare tillämpats även i justitieombudsmannens ämbetsberättelser.

Efter överläggning ha justitieombudsmannen och militieombudsmannen

den 3 februari 1958 i fråga om vartdera ämbetets berättelser enats om följande ändringar i den sålunda tillämpade ordningen:

1. Åtals- eller disciplinärende, vari det framställda ansvarspåståendet vid tiden för berättelsens färdigställande ännu icke blivit prövat i första instans, omnämnes i korthet i hithörande avsnitt av berättelsen, därvid — utan angivande av den saksfördes namn — i regel endast återgives i ansvarspåståendet ingående gärningsbeskrivning, brottsbeteckning och lagrum.

2. Har vid tiden för berättelsens färdigställande ärendet blivit prövat av domstol eller disciplinär myndighet men föreligger ännu ej lagakraftvunnet avgörande i saken, begränsas redogörelsen regelmässigt till — utöver vad under 1. anges — det slut vartill domstolen eller den disciplinära myndigheten kommit vid sin prövning av saken.

3. Först efter det lagakraftvunnet avgörande i saken föreligger upptages i berättelsen den mera ingående redogörelse för ärendet som finnes vara av omständigheterna påkallad.

I redogörelsen för vissa ärenden, som icke föranlett åtal eller disciplinär åtgärd, ha i huvudsak medtagits sådana ärenden vilka på grund av de däri föreliggande spörsmålen ansetts ha intresse utöver de enskilda fallen.

Redogörelsen för framställningar till Konungen upptager fyra av militieombudsmannen till Konungen avlätna skrivelser, nämligen

den 31 augusti 1957 rörande fråga om ändrade föreskrifter angående militär personals deltagande i gudstjänst och korum;

den 24 februari 1958 rörande fråga om ändrade bestämmelser angående utövande av bestraffningsrätt då befälsrätt är i särskilda hänseenden fördelad å flera bestraffningsberättigade befattningshavare;

den 15 augusti 1958 rörande fråga om bekantgörande för domstolen och åklagare av generalorder angående vissa åtgärder i fall då värnpliktig förklarar sig av samvetsskäl icke vilja fullgöra militärtjänst; samt

den 25 november 1958 rörande fråga angående omläggning av det för närvarande tillämpade förfarandet vid utredningar av haverier inom flygvapnet.

Vidare återgivas tre av militieombudsmannen eller hans ställföreträdare avgivna yttranden, nämligen

den 12 november 1958 till Konungen över framställning angående ifrågasatt ändring av lagstiftningen rörande arreststraff och tillrättavisning;

den 24 februari 1958 till chefen för försvarsdepartementet i anledning av remiss av en inom departementet utarbetad promemoria angående åtal och disciplinär bestraffning i avseende å vissa civila tjänstemän inom försvaret; samt

den 17 september 1958 till statsutskottet i anledning av remiss av motioner angående utredning om lämpliga former för effektivisering av krigsmaktens ekonomiska förvaltning.

Det sakregister, som var fogat vid den till 1958 års riksdag avgivna ämbetsberättelsen, har nu utökats till att avse jämväl de ärenden för vilka redogjorts i innevarande års berättelse.

Utskottet. Vid den granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen anmäler.

Stockholm den 27 januari 1959

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Ahlkvist, fru Gärde Widemar, herr Erik Svedberg, fröken Mattson, herrar Arvidson och Åkesson;

från a n d r a kammaren: herrar Rylander, Gezelius, fru Johansson, fru Boman, herrar Ekström i Björkvik, Alemyr, Edlund och fröken Bergegren.